

Täysistunto

Tiistai 7.5.2019 klo 14.00—17.13

5. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran toimintakertomus vuodelta 2018

Kertomus K 1/2019 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskustelu

16.09 **Matti Vanhanen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sitran viime vuoden toimintakertomus tulee eduskunnan käsiteltäväksi. Päädyin siihen, että pidetään tästä esittelypuheenvuoro. Vaikka vaalit on pidetty, niin siitä huolimatta eduskunnan pankkivaltuusto ja Sitran hallintoneuvosto, jotka ovat samaa kokoonpanoa, ovat olemassa niin kauan, kunnes uusi pankkivaltuusto on asetettu.

Sitran on tulevaisuustalo, joka sekä ideoi että toteuttaa. Puhutaan, että se ei ole vain ”think tank” vaan se on ”think ja do”, molemmat tässä. Tämä on saanut viime vuosien aikana vahvaa tukea ja kannatusta myös täältä eduskunnasta. Vuosikymmenten mittaan Sitran toimintatapa ja se, mihin se on keskittynyt, ovat eri kausilla vaihdelleet. Aikanaan oli vaihe, jossa Sitra oli ehkä ennen muuta pääomasijoittaja, mutta nyt jo pitkään se on ollut tammoinen ideoija ja toteuttaja, ennen muuta tulevaisuustalo.

Viime vuoden kohdalla Sitra keskittyi ennen muuta kolmeen isoon pääotsikkoon: hiili-neutraalin kiertotalouden edistämiseen, yhteiskunnan uudistumiskykyyn ja uuteen työelämään ja kestäväan talouteen. Näistä tarkemmat kuvaukset ovat tässä Sitran toimintakertomuksessa.

Sitran tilinpäätöksen olennaisin osa viime vuodelta oli se, että tuloslaskelma näyttää vajaan 12 miljoonan euron tappiota. Tämä tietyllä tapaa kuvaa hyvin luontevasti Sitran luonnetta. Sitralla on useasti monen vuoden mittaisia projekteja. Toissa vuonna Sitran ylijäämä oli yli 8 miljoonaa, ja viime vuonna syntyi alijäämää. Tämä johtuu pitkälti siitä, että useamman vuoden projektia ei saatu käyntiin niin nopeasti ja vuodelle 17 varattujen rahojen käyttö tapahtui vasta viime vuoden aikana. Sitran tase on edelleen pitkälti yli 700 miljoonaa euroa. Sitrahan rahoittaa toimintansa tässä taseessa olevan omaisuuden tuotoilla. Tässä suhteessa Sitra on itsenäinen talo, ja tätä itsenäisyyttä kaikin tavoin on korostettukin.

Mutta oikeastaan pyysin tämän puheenvuoron sen tähden, että viime vaalikauden lopussa meillä työskenteli parlamentaarinen työryhmä, joka ensimmäisen kerran Sitran 50 vuoden historian aikana kävi läpi, mitä mahdollisia uudistustarpeita Sitran toimintaan liittyy. Ensinnäkin viime vaalikauden aikana neljän vuoden kuluessa tehtiin hyvin laaja Sitran toiminnan arviointi, ulkoinen arviointi, jossa käytiin, voi sanoa, sektoreittain sen toimintaa läpi, ja sitten viimeisessä vaiheessa tämän alkuvuoden aikana saatiin tällainen ulkopuolinen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2019 vp

kokonaisarvio Sitrasta. Tällä parlamentaarisella työryhmällä ei ollut mitään erityisiä tarpeita lähteä tätä Sitran toiminnan ikään kuin perusideaa muuttamaan. Todettiin, että on hyvin tärkeää, että vaikuttavuuden arviointia jatketaan.

Mutta sen sijaan työryhmä päätyi yksimielisiin esityksiin, jotka päättyisivät sitten Sitraa koskevan lain muuttamiseen, ja tämä tulee olemaan uuden, nimitettävän hallituksen pöydällä, kunhan nähdään, minkälainen hallitus tulee lähivuosina työskentelemään. Tässä työryhmän ehdotuksessa uudeksi laiksi halutaan tehdä Sitran hallintoon muutoksia. Ensimmäinen asia, jota työryhmä esittää ja joka koskee ennen muuta eduskuntaa, on se, että sen sijaan, että 50 vuoden aikana eduskunnan pankkivaltuusto on toiminut myös Sitran hallintoneuvostona, Sitra saisi oman erillisen hallintoneuvostonsa, jonka kokoonpano voisi vaalikausittain vaihdella eduskunnan päätöksen mukaisesti. Samoin tullaan esittämään hallituksen kokoonpanoon pieniä muutoksia ja myös Sitran yliasiamiehen aseman muuttamista niin, että hän ei enää olisi Sitran hallituksen jäsen vaan toimisi ikään kuin esittelijänä hallitukselle.

Nämä työryhmän yksimieliset esitykset voisi toivottavasti — tai ainakin oma toiveeni on se — jo alkavan kesän aikana uusi, nimitettävä hallitus valmistella, ja eduskunta voisi syysistuntokauden aikana käsitellä Sitra-lain muutokset, niin että uusi hallintoneuvosto ja uusi hallitus voitaisiin asettaa ensi vuoden alussa samassa yhteydessä kuin Sitran yliasiamies vaihtuu. Tärkeää Sitran kannalta on tietysti se, että parhaillaan on ollut haussa uusi yliasiamies ja ensi kesän lopulla, syksyn alussa Sitran pitää tehdä päätös uudesta yliasiamiehestä.

16.15 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Tuossa puheenjohtaja Vanhanen hyvin avasi tätä taustaa myös tässä tapauksessa, mitä keskusteluja Sitrasta, sen asemasta ja tulevaisuudesta ollaan käyty. Itselläni on myös ollut mahdollisuus olla jäsenenä tuossa työryhmässä, joka viime kauden lopulla määritteli näitä asioita. Mielestäni on tärkeä todeta se, mitä edustaja Vanhanen tuossa kertoi, että yhteisymmärryksessä tässä työryhmässä päädyimme siihen, että Sitran lainsäädäntöä tulee uudistaa ja myös Sitran hallintoneuvoston ja hallituksen tehtäviä tulee tarkastella uudelleen, niin että molempien asemaa minusta nykyaikaisella tavalla vahvistetaan. Tämä on hyvä ja tärkeä asia, ja tässä suhteessa on myös tärkeää, että tätä Sitra-lakia pääsemme tällä kaudella heti alkuvaiheessa uudistamaan.

Kaksi asiaa, mitä haluan tässä nostaa:

Ensinnäkin tähän lakiin liittyvä Sitran tehtävien ja toiminnan määrittely. Koska aikaa oli niukasti, me emme lähteneet työryhmässä sanatarkasti miettimään, mitä tämä uusi tehtävnmääritys, joka kirjattaisiin lakiin, sisältää, mutta työryhmä näki selvästi tarpeita myös kehittää tätä siten, että tämä tehtävnmääritys vastaisi paremmin nykyistä toimintaympäristöä ja Sitran tehtäväkenttää. Siksi kirjassimme terveisiä jatkovalmisteluun sen suhteen, että enää tämä tehtävä ei tulisi määritellyksi ainoastaan tietyllä tavalla talouden näkökulmasta vaan siihen lisättäisiin erilaisia elementtejä liittyen yhteiskunnallisen eriarvoisuuden torjuntaan, oikeudenmukaisuuteen, tasa-arvoon, demokratian edistämiseen ja kestäväan kehitykseen. Tästä meillä vallitsi kyllä yhtenäinen näkemys sen suhteen, että tämänkaltaista liikettä tarvittaisiin, ja velvoitimme oikeastaan valtiovarainministeriön yhdessä eduskuntaryhmien kanssa neuvottelemaan tästä asiasta ja myös jatkamaan valmistelua siltä pohjalta.

Toinen asia, mistä keskustelimme kyllä ryhmässä mutta mistä emme myöskään ajanpuutteessa tehneet kirjauksia ja mistä emme päässeet yksimielisyyteen tuossa ajassa, oli se,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2019 vp

miten määrittelemme tulevaisuudessa tarkoituksenmukaisen koon Sitran taseelle ja resursien käytölle. Mutta myös tässä näimme ilmeisen tarpeen ja totesimme myös tietynlaisen liikkumamahdollisuuden, mikä näissä asioissa tänä päivänä on jo pelkästään Sitran hallintoneuvoston päätöksillä, ja mielestäni on tärkeää, että myös tämä kokonaisuus käydään tässä lähivalmistelussa läpi.

Tältä pohjalta, puhemies, on hyvä todeta, että Sitran kehittämistä, sen tehtävien uudelleenmäärittelyä ja näitä tarpeellisia hallinnollisia uudistuksia, mitä yksimielisesti työryhmä esittää, viedään eteenpäin.

16.18 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Täällä on hyvin jo edustaja Vanhasen ja edustaja Viitasen puheenvuoroissa käynyt ilmi tämä parlamentaarisen työryhmän työ, jossa myöskin sain olla mukana. Minusta oli tärkeää se, että siellä kaikki puolueet yhdessä pystyivät luomaan suuntaviivoja Sitralle ja ennen kaikkea muuttamaan hallinnon rakennetta sillä tavalla, että eduskunta pystyy entistä vahvemmin vaikuttamaan myös Sitran toimintaan. Tässä on ehkä hyvä ymmärtää Sitran perustehtävä, että Sitrahan ei ole pelkästään think tank. Se on toki sitäkin, mutta ennen kaikkea siinä on tämä do-puoli, ja sillä on siihen myös kohtuullisen isot resurssit. Eli se ikään kuin tekee siitä poikkeuksellisen, että kun se saa ideoita, joita se voi hyödyntää eri yhteiskunnallisiin haasteisiin, joita muun muassa edustaja Viitanen tässä aika paljon luetteli, ja moniin muihinkin, niin se voi myöskin sitä käytäntöön laittaa ja sillä on resurssit sitä kokeilla ja sitä kautta kehittää yhteiskuntaa. Tämä on ainutlaatuinen toimintakonsepti, joka on hieman sattumienkin seurauksena tapahtunut tässä yhteiskunnassa, kun Nokian osakkeiden arvonnousun myötä Sitralle on resurssit käytössä, jotta se voi tätä työtä tehdä. Tämä on mielestäni erittäin hyvä, että meillä on tällainen työväline käytössä, varsinkin kun Sitra sitten kykenee nopeammin reagoimaan kuin taas ministeriötasolla tai valtionhallinnossa perinteisesti kyetään toimimaan. Uskon, että tämä työryhmän työ oli hyvää pohjaa myöskin tulevalle hallitukselle siltä osin, mitä sitten Sitran suhteen jatkossa tehdään.

16.20 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Suomen itsenäisyyden juhlavuoden rahastohan perustettiin vuonna 1967, ja se sai pääomansa Nokian silloisista osakkeista ja sitä myötä se on kasvanut tähän päivään. Kuten edustaja Matti Vanhanen omassa hyvässä puheenvuorossaan esitteli, talous on vahva ja vakaalla pohjalla ja Sitra pystyy todellakin yhteiskunnassamme toteuttamaan niitä projekteja ja niitä hankkeita, joissa otetaan ihan uusiin asioihin kantaa ja tutkitaan sellaisia asioita, joihin ehkä muilla toimijoilla ei olisi taloudellista mahdollisuutta. Erittäin lämpimästi kannatan sitä, että Sitra jatkaa vahvana itsenäisenä toimijana suomalaisessa yhteiskunnassa ja tekee arvokasta työtä Suomen ja suomalaisten tulevaisuuden hyväksi.

Yhtä tärkeää on se, että Sitran itsenäinen asema turvataan niin, että nyt tehdyn työryhmätyön pohjalta uudistetaan tätä hallintoa, että se saa itsenäisen hallintoneuvoston ja hallituksen ja sitten eduskunta säätää sitä mukaa lait siihen kuntoon, että Sitran itsenäinen vahva asema turvataan. Se on suomalaisten ja suomalaisuuden kannalta äärimmäisen tärkeä asia.

Lopuksi, arvoisa puhemies, toivoisin vielä, että varmistamme myös omalla toiminnallamme tässä talossa sen — kun eduskuntahan valvoo Sitran toimintaa — että se Sitran pääoma siellä säilyy ja nimenomaan toivon mukaan vielä karttuukin siitä, jotta se pystyy tulevaisuudessa haastamaan ja ottamaan haasteita vastaan ja tutkimaan näitä tällaisia asioita,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2019 vp

joiden tutkintaan muilla yhteiskunnallisilla organisaatioilla ei ole oikeastaan mahdollisuuksia, kun varatkin ovat rajallisia.

Lämpimästi kannatan tätä Sitran hallinnon uudistamista. Ennen kaikkea, niin kuin Suomen Pankin pankkivaltuuston puheenjohtaja Matti Vanhanen hyvin kuvasi, tämä hallinnon itsenäistäminen yhteisesti sovitusti työryhmän pohjalta on erittäin hyvä asia ja tähtää vahvasti tulevaisuuteen.

16.22 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Edustajat Vanhanen ja Viitanen ovat hyvin perustelleet noita muutostarpeita, joita Sitran hallintoon tarvitaan. Itselläni on kokemusta lähinnä 1990-luvun lopulta, jolloinka pankkivaltuusto oli yhdistettynä Sitran hallintoneuvostoon, ja Sitran luonne oli silloin enemmän sitä pääomasijoitustoimintaa. Siihen aikaan se sopi hyvin, että sama pankkivaltuusto sitten vahtasi, että nuo Nokian ynnä muiden varat ovat turvallisesti sijoitettuja ja että myöskään tuossa sijoitustoiminnassa ei otettu kohtuuttomia riskejä, ja pääomahan kasvoikin silloin ja sen jälkeen ihan hyvin.

Mutta nyt Sitran omaksuma rooli tällaisena puolivirallisena ajatuspajana on vaatinut oikeastaan tasapainottamista. Ainakin näin sivusta katsoen siellä on menty aika usein ajan tuulten mukana ja tehty tämmöisiä muodinmukaisia toimintalinjoja eikä ehkä kovin avaralla yhteiskuntapoliittisella katsannolla. Toivottavasti tämä hallinnon muuttaminen avartaa tuota näkemystä, jotta siellä olisi erisuuntaisia näkemyksiä myös näihin projekteihin ja selvitystöihin.

Tuo Sitran hallinnon kehittäminen korostaa sitä epäsuhtaa, joka on muun omistajapolitiikan puolella. Kuluneella hallituskaudella on tehty valtion omistusten sijoittamisia kauemmas eduskunnan budjettivallasta, ja valtion omistajaohjauksesta on korkea aika myös selvittää, miten sillä puolella tehtäisiin samansuuntaisia muutoksia kuin mitä tämä Sitraa koskeva ikään kuin demokraattisempi ohjaus merkitsee. Ja tälle tulevalle hallitukselle toivottaisin pikaista työtä sillä sektorilla. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.